

Eina nuo 1988 m. spalio 28 d.

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SĄJUNGOS SAVAITRAŠTIS

* 2011 m. sausio 28 d. *

Minime Tauro apygardos vado Viktoro Vitkausko-Saidoko, Karijoto 60-ąsias žūties metines

Gana ryškius Lietuvos Laisvės kovų istorijos puslapius savo krauju įraše 1920 metais Kauno apskrities Čekiškės valsčiaus Vencloviškių kaime gimęs Viktoras Vitkauskas. Baigęs pradžios mokyklą, mokėsi Vilkiškio gimnazijoje, tačiau nebaigęs išstojo į Belvederio žemės ūkio mokyklą, išgijo buhalterio speciálę. Nacių okupacijos metais dirbo saskaitininku „Kaspino“ fabrike Kaune.

1944 metų vasarą sovietų armijai užėmus Kauną Viktoras buvo paimtas į sovietų armiją. 1945 metais grįžęs dirbo Kaune tabako fabriko „Kova“ buhalteriu. Kauno saugumo čekistų užverbuitas, bet susitiki su „kūmu“ vengėsi MGB agento užduočių nevykdės, 1946 metų pavasarį iš Kauno pasitraukė.

Nuvykęs į Zanavykų kraštą susitiko su Dr. V. Kudirkos grupės partizanais. Rugpjūčio mėnesį grupės vadas, buvęs Plokščių agronomas viršila Pranas Runas-Gintaras Viktorą Vitkauską priėmė į

Viktoras Vitkauskas-Saidokas, Karijotas

dalinių eiliniu kovotoju. Saidoko slapyvardžiu prisiekęs Partizanų statutui, sąžiningumu, energija ir drąsa atkreipė vadų dėmesį.

Po pusmečio, 1947 metų gegužės 12 dieną, Žalgirio rinktinės vado Šurmo įsakymu Nr. 5 partizanui Viktorui Vitkauskui-Saidokui suteiktas grandinio laipsnis ir jis paskirtas rinktinės vado adjutantu. 1947 metų lapkričio mėnesį baigusiam mokomojius kuopos apmokymų kur-

są Saidokui buvo suteiktas jaunesniojo puskarininkio laipsnis. 1948 metų balandžio 2 dieną Žalgirio rinktinės vadą Šurmas Saidoką paskyrė štabo viršininku. 1948 metų gegužės 5 dieną apygardos vado Rymanto įsakymu Nr. 18 puskarininkis Saidokas paskirtas laikinu Žalgirio rinktinės vadu. 1949 metų sausio 2 dienos įsakymu Nr. 1 Saidokui suteiktas puskarininkio laipsnis.

Faustui išvykus į Žemaitiją, nuo 1948 metų gruodžio 10 dienos Saidokas laikinai vykdė Tauro apygardos vado pareigas. 1949 metų vasario 16 dienos LLKS aktu Nr. 5 Saidokui suteiktas leitenanto laipsnis.

Nuo 1949 metų kovo 21 dienos, grįžus Faustui, Saidokas paskirtas apygardos štabo viršininku. 1949 metų rugpjūčio 28 dieną žuvus Faustui, 1949 metų spalio 25 dienos Pietų Lietuvos srities vado įsakymu Nr. 10 nuo lapkričio 1 dienos laikinu Tauro apygardos vadu paskirtas Saidokas.

(keliamas į 4 psl.)

Visi esame savo krašto šeimininkai

Visuotinis nepaklusnumo paverčėjui jausmas

Kovinė parengtis sovietų armijos daliniuose

„Pats esu vilnietis. Ar sekei sajūdininkų pastangas sostinėje ir kituose šalies miestuose remti ir palaikyti atkurtą Lietuvos valstybingumą, kai Kremliaus šeimininkai reikalaute reikalavo atšaukti Kovo 11-osios Aktą ir atkurti „konstitucinę tvarką?“ „Man, kaip ir daugeliu sajūdininkų, nekilo mintis pasitraukti nuošalėni ir laukti, kol padėtis stabilizuosis. Tačiau labiausiai stebino tuometinės mūsų valdžios, būtent parlamentarų ir Vyriausybės pareigūnų, gebėjimas okupacijos sąlygomis patenkintamai tvarkytis savo šalyje ir išvengti konfliktų su okupacine kariniuomene. Juk sovietų armijos daliniuose, dislokuotuose sostinėje ir kituose Lietuvos miestuose, buvo paskelbta kovinė parengtis. Kariškiai

laukė įsakymo pradėti veikti,“ – atsakė mano bičiulis.

Sajūdžio taryboje vyko karštos diskusijos

Sausio 16-ąją Sajūdžio tarybos posėdyje dalyvavo stačiatikių hierarchas metropolitas Chrizostomas. Jo pareikštis mintys buvo taurios ir atspindinčios rusų tautinės mažumos sąžinės balsą, kurį retokai pasitaikydavo išgirsti. Itin pavojingas ižūlus bolševizmo nusikaltimas jau tapo Europos istorijos dalimi. Agresoriui nepavyko šio fakto paslėpti nuo Vakarų pašaulio akių.

Mano bičiulis – kultūros darbuotojas. Jo nuomone, Dekalogo bendražmogiškosių tiesos slypi visų organiškai išsirutuliojusių visuomenės struktūrų idėjinės ir teisinių sampratos pamatuose.

(keliamas į 2 psl.)

Sausio 13-oji paminėta Europos Parlamente

Praėjusią savaitę Europos Parlamente Strasbūre prisimintas 1991 metų Sausio 20 dieną iškilmingu renginiu Europos politikų rate paminėtos Laisvės gynėjų dienos 20-osios metinės. Minėjimą surengė didžiausios Parlamente Europos liaudies partijos frakcijos europarlamentarai: Vytautas Landsbergis, Laima Andrikienė, Radvilė Morkūnaitė ir Algirdas Saudargas.

Minėjimo metu peržiūrint išstraukas iš Sauliaus Beržinio ir Zakharijaus Putilovo dokumentinio filmo „Lietuviški kiuno dienoraščiai“ bei išstraukas iš Leono Glinskio dokumentinio filmo „Laužai prie

Baltijos šalių kovos už nepriklausomybę taškas, pareikalavęs Lietuvos žmonių aukų. „Tuomet beginkliai Lietuvos piliečiai laimėjė prieš ginkluotą SSRS agresiją. Ši diena Lietuvai tapo tragedijos ir didžio solidarumo diena, kuri mūsų šaliai ir visoms Baltijos valstybėms grąžino nepriklausomybę“, – pažymėjo V. Landsbergis.

Radvilė Morkūnaitė pripažino specialiai dvidešimtmecčio proga išleistą knygą „Sausio 13-oji. Išsaugoje laisvę“. Leidinys, kuriame pateikiami žmonių liudijimų, atsiminimų fragmentai, nuotraukos bei istorinė tų dienų kronika, įteiktas visiems Europos Parlamento nariams.

Sausio 13-oji. Išsaugoje Laisvę
January 13th. A Stand for Freedom

Parlamento“ buvo prisiminti tragiski Sausio 13-osios nakties susidūrimai, pagerbtai už Nepriklausomybę paaukojusieji gyvybę, diskutuota, kokios įtakos šie įvykiai turėjo Baltijos šalių ir dabartinei Europos istorijai. Prisiminimais ir išgyvenimais dalijosi nepriklausomybės lyderiai europarlamentarai Vytautas Landsbergis ir Sandra Kalnietė (Latvija), 1990–1991 metais manifestacijų už Baltijos šalių nepriklausomybę iniciatorius ir organizatorius švedas Gunnaras Hokmarkas, Žaliųjų frakcijos atstovas vokietis Michaelis Crameris.

Sausio 13-osios pasiprinėjimais prisimintas kaip lūžio

„Lietuvos žmonių vardo dekoju Europos Parlamentui, 1991 metų sausio 24 dieną priėmusiam rezoliuciją, palaikančią Baltijos valstybes ir pasmerkusiam sovietinę agresiją. Dėkojame ir jūsų atstovaujamoms valstybėms, kurios nepaliko mūsų vienų. Jei ne Lietuvos žmonių vienybė, viltis ir tikėjimas laisve, jei ne prabilusi laisvojo pasaulio sąžinė, mano šalies valstybingumo atkūrimas ir Europos susivienijimas nebūtų buvę įmanomas“, – sausio 20-ąją, paskutinio plenarinės sesijos Strasbūre posėdžio dieną, į kolegas kreipėsi Europos Parlamento narė Radvilė Morkūnaitė.

„Tremtinio“ inf.

Visi esame savo krašto šeimininkai

(atkelta iš 1 psl.)

Bolševikinė sistema, pagrįsta melu, prievara ir neapykanta kitamaniams, dėsningsai griūva. Piliečiai ieško atsakymo į svarbiausius Atgimimo iškeltus gyvybiškai svarbius klausimus.

Piliečių santarvė – valstybės stabilumo pamatas

Lietuvos Sajūdžio Seimo Taryba paskelbė pareiškimą „Dėl Lietuvos etninių problemų sprendimo“ („Lietuvos aidas“ Nr. 28, 1991-02-07). Lietuvos Sajūdis (LS) visuomet pasisakė už tokią Lietuvos valstybę, kurioje kiekviename piliečiu, nepriklausomai nuo tautinės ir konfesinės priklausomybės ar politinių įsitikinimų, būtų vienodai garantuotospagrinidinėteisės ir laisvės. LS niekada nebuvó vien tik lietuvių judėjimas. Lietuvos įvairių tautybių piliečių santarvė yra visuomenės ir valstybės stabilumo pamatas. Kitautis Lietuvos piliečių turi jaustis tokiu pat savo krašto ir savo likimo šeimininku kaip ir lietuvis. Šiuo klausimu mudviejų nuomonės sutapo.

Šiai problemai kartais stokota dėmesio

LS deklaravo, kad „formuodamas tautinę politiką, vadovausis Europos valstybių patirtimi ir Lietuvos valstybės interesais bei konkretios tautinės mažumos interesais, kiek jie nepažeidžia kitų piliečių grupių interesus.“ Šis klausimas aktualus ir nūdien, o ypač kai antilietuviškai nuseikusios jėgos mėgina kurstyti neramumus. Pareiškimas skelbė, kad „LS pripažista ir vertina lenkiškumą Lietuvoje, kaip jos visuomenės ir kultūros istorijos faktą, o Lietuvos lenkus laiko neat siejama Lietuvos, kaip etnografinės visumos, dalimi. Vilnius buvo, yra ir turi būti Lietuvos integrali dalis, nes tai jas valstybės ir apskritai – tautos formavimosi centras. (...) Lietuvybės išsaugojimo regione problemą įmanoma išspėsti tik kitos – Vilnius išsaugojimo Lietuvai – problemos kontekste. Pastarajai išsprėsti būtinės konsensusas su regiono gyventojų dauguma, laikančia save lenkais.“

Edmundas SIMANAITIS

Svarbiausias dalykas – teritorijos vientisumas

Daugelj bendraminčių malonai stebino to meto LS politiką toliaregiškas įžvalgas. Dokumentas bylojo, kad „visų tautybių, kurių kalbose naudojama lotynų abécéle, asmenvardžiai dokumentuose turėtų būti rašomi tos kalbos rašyba.“ Ir buvo pabrėžta, kad „svarbiausias dalykas, dėl kurio, LS požiūriu, negali būti daroma jokių kompromisu – Lietuvos teritorijos vientisumas. Teritorinių autonomijų idėjos nepriimtinios, kadangi Lietuvoje nėra etnografiškai nelietuviškų žemėlių, o dalies gyventojų etnines orientacijos pasikeitimai nereiškia automatiško tam tikros teritorijos etninės priklausomybės pasikeitimo.“

Pareiškimas buvo užbaigtas suinteresuotų asmenų bei organizacijų kvietimu konstruktyviam dialogui. Jis liudijo ryškų europinės orientacijos politikos faktą. O dialogas su mažuma dar vis tebesėsia. Ar ne per ilgai?

Edmundas SIMANAITIS

TS-LKD PKTF posėdis

Sausio 22 dieną Lietuvos politinių kalinių ir tremtiniių sąjungos salėje įvyko Tėvynės sąjungos-Lietuvos krikščionių demokratų partijos Politinių kalinių ir tremtinų frakcijos tarybos posėdis. Frakcijos pirmininkė Seimo narė Vincė Vaidutė Margevičienė pakvietė tylos minute pagerbtį žuvusius Lietuvos Laisvės gynėjus – Sausio 13-osios dalyvius.

Politines aktualijas apžvelgė frakcijos tarybos pirmininkas dr. Arydas Anušauskas, prof. Vida Marija Čigrijienė, prof. Arimantas Dumčius.

Aptartas pasirengimas 2011 metų savivaldybių tarybų rinkimams. Kalbėjo J. G. Kaklauskas (Anykščiai), E. Strončikas (Jurbarkas), E. Manovas (Šiauliai), B. Kažemėkaitė (Kalvarija), V. Sungaila (Kaunas), G. Rutkauskas (Kauno r.), J. Šleževičius (Kėdainiai), T. Masėnas (Molėtai), V. Sadauskas (Radviliškis), T. Ūksienė (Šilalė) ir kt. Frakcijos tarybos pirmininkas A. Anušauskas priminė,

kad A. Anušauskas priminė, kad jei kyla įtarimas dėl pinigų kilmės rinkimų metu, tuo pat informuoti Rinkimų komisiją.

Centrinio rinkimų štabo narys, LPKTS pirmininkas dr. Povilas Jakučionis sakė, kad yra parengta bendra rinkimų programa „Mūsų namai“. Rinkimams skirta po 8 tūkstančius litų – visiems miestams vienodai. Susitiki muose su rinkėjais kandidatai į savivaldybių tarybas turėtų kvestis Seimo narjus.

PKTF atsakingoji sekretorė Onutė Tamšaitienė informavo, kad TS-LKD Politinių kalinių ir tremtinų frakcijos ataskaitinė rinkiminė konferencija įvyks gegužės 7 dieną. Konferencijos dalyvių sąrašus (1 dalyvis iš 25 narų) pristatyti iki balandžio 10 dienos. Frakcijos pirmininkė V. V. Margevičienė priminė, kad turi būti surengtos skyrių ataskaitinės rinkimės konferencijos.

Posėdyje patvirtinta 2011 metų PKTF veiklos programa.

„Tremtinio“ inf.

Moksleivių rašiniai

Pagyvenė – mylimi ir reikalingi

Praėjusiais metais Lietuvos politinių kalinių ir tremtinų sąjunga organizavo moksleivių rašinių konkursą „Pagyvenė – mylimi ir reikalingi“. Spaudiname geriausius Tauragės rajono mokinį rašinius.

Istorija, apgaubta Advento tylos

Tauragės Martyno Mažvydo pagrindinės mokyklos 7b klasės mokinės Ievos VALUNTAITES rašinis (mokytoja Vitalija Juškevičiūtė)

Advento tyla ir mane, septintokę, verčia stabtelėti, susimąstyti, daugiau laiko praleisti su savo artimaisiais. Gržus iš mokyklos baltu sniegu padabintais kaimo takeliais einu pas močiutę. Gal vėl nudžiugins nauju mezginu?

Pirštine nubraukiu snaigį pūkeliaiš padabintus sodybos vartelius. Jėjus vidun padvelkia jaukumu ir šiluma. Ant staalo garuoja mėtų arbata, kvepia sausainiai... Močiutė varto senųnuotraukų albumus, ilgesingai žiūri. Ir netikėtai pradeda pasakoti.

1945 metais Lietuvoje prasidėjo partizaninis karas. Šis laikotarpis aprėpia net visą dešimtmétį, kuriame persipina svarbių įvykių liudininkų prisiminimai, kovotojų siekiai, vilčiai, lūkesčiai, netektys.

Apsispręsti, ką gins ir dėl ko kosos, Lietuvos jaunuoliai privalėjo labai ankstį – kai kurie nesulaukę vos šešiolikos. Tai buvo sunkus, daug atsakomybės reikalaujantis pasirinkimas. Atsakomybė ne tik už save, bet ir už kitus.

Klausydama močiutės pasakojimo pagalvoju, kad šiai laikais retai žmogui tenka pasirinkti tai, ką tuomet pasirinkdavo dažnas... kasdien. Neži-

nau, kaip aš pasielgčiau, jei pasilikčiau be artimųjų, be šeimos, jei būtu suniokoti mano namai...

Mano močiutės namai nebuvovo sudeginti, šeima liko neišremta į Sibirą, tačiau šis laikotarpis jai buvo labai įsimintinas ir ypatingas.

Į partizanų ryšininkų gretas močiutė Agnė (slapyvardžiu Tulpė) pateko būdama dvidešimties metų. Kiekvieną dieną ji rizikavo gyvybe nešama partizanams maisto, drabužių, vaistų. Padėjo tiems, kurie troško laisvės, kovojo už geresnę ateitį, tikėjo pergalę (beje, močiutės pusbrolis Vytautas Dautarės-Žaibas – vienas žymiausių mūsų krašto partizanų, žuvo...).

Man senelių kartos patirtis labai reikšminga, nes pagyvenė žmonės – gyvi to meto istorinių įvykių liudininkai. Ši karta skatina kiekvieną lietuvių kovoti, mylėti ir ginti savo kraštą. Mano močiutė – sektinės pavyzdys, aš ja didžiuojosi, myliu ir esu dékinga, nes ji, kaip ir dėdė Vytautas, prisidėjo prie Lietuvos gynimo. Džiauguosi, jog galiau prisiliesti prie asmeninės patirties, tikro, neišgalvoto pasakojimo, paramo meile ir pasiaukojimu vardan mūsų visų TĖVYNĖS LAISVĘS.

Senelio dovanota gyvenimo pamoka

Tauragės rajono Tarailių pagrindinės mokyklos 8 klasės moksleivės Godos VENSKAITYTĖS rašinis (mokytoja Rosita Simonavičienė)

Bibliotekose daug knygų apie praeitį; ir išgalvotų istorijų, ir tikrų įvykių, atsiminimų. Man ypač patinka skaityti žmonių pasakojimus apie jų gyvenimą. Aš ir Lietuvos istorijos galiu mokyti iš savo senelio Donato Vaclovo Simaičio prisiminimų. Jam teko sunki tremtinio dalia, svetimame krašte patyrė ir badą, ir šaltį, ir téviškės bei artimųjų ilgesį. Nors sunku seneliui pasakoti apie tuos baisius laikus, nors skaudu vėl išgyventi tai, kas nutiko ten, šiaureje, bet jis neatsisako vėl ir vėl pasakoti, prisimindamas dar kažką nepasakyta. Tai jis daro, kaip pats sako, vardan mūsų, jaunų, šiek tiek išlepiant, besiskundžiančių, nepatenkintų ir neįvertinančių to, ką turime. Štai ką jis pasakojo:

„Gimiau 1944 metų sausio 6 dieną Plungės rajone, Stalgo kaime. Šeimoje buvome septyniese: tėtis Juozas Simaitis, mama Aniceta Ročytė-Simaitienė, brolis Antanas, seserys Genutė ir Onutė bei ligota močiutė Agota Ročienė.

Ukanotą 1948 metų gegužės 22 dienos rytą ginkluoti žmonės apsupo namą. Mama pamatė, kaip svetimieji sėlinia namo link. Ji griebė mane ir paslėpė sandeliuke. Kadangi išklido gandai, kad tą naktį kaime siaus sovietai ir jų pakalikai, vyresnysis brolis Antanas, seserys Onutė ir Genutė išejo miegoti pas dėdė Vytautas, prisidėjo prie Lietuvos gynimo. Džiauguosi, jog galiau prisiliesti prie asmeninės patirties, tikro, neišgalvoto pasakojimo, paramo meile ir pasiaukojimu vardan mūsų visų TĖVYNĖS LAISVĘS.

kai vaikščiojančią močiutę leido palikti namuose. Tik paskui sužinojomė, kad iš mūsų kiemo ruoštasi išvežti tris žmones. Taigi įtolimą prievertinę kelionę ir išvykome trise. Atsimenu, kai rinkome ir krovėme daiktus įvežimą, vienas karių bandė knaisiotis mūsų spintoje. Tėtis su juo net susistumė, mama išsigando, kad nenušautų. O aš, dar mažas, pyplys, spoksojau į vienus sutrikęs ir laksčiau paskui mamos sijoną.

Susikrovę šiokią tokią mantą mane su tėčiu pasodino kartu į vieną vežimą ir išvežė į Plungės traukinį stotį. Mamą nuo mūsų atskyre, todėl viša tą laiką klausinėjau, kur ji. Man buvo labai neramu, širdelė plyšė plyšo, kodėl jos néra šalia.

Atvežė į Plungės geležinkelio stotį. Žmonės buvo suvežti iš Plungės, Rietavo, Palangos, Telšių. Juos laipino į vagonus po 8–9 šeimai (apie 30–34 žmones). Laimė, kad mūsų šeima pateko į vieną vagoną.

Dar stotyje vagonų langus užkalė. Kadangi viduje buvo daug žmonių, trūko oro, žmonės duso. Ypač sunku buvo šeimoms su kūdikiais ir seniemis žmonėmis. Naujagimiai pradėjo mirti. Moterys iš nevilties ir širdgėlos mirusius vaikelius dar sūpavo, bet juos, traukiniai sustojus, kariai atimdavo ir nežinia kur palikdavo. Mirė ir senyvo amžiaus žmonės. Juos taip pat išnešdavo. Likę verkė, meldėsi, giedoj. Buvo labai baisū.

(keliamas į 3 psl.)

2011 m. sausio 28 d.

Senelio dovanota gyvenimo pamoka

(atkelta iš 2 psl.)

Greit pradėjo stigtis maisoto, vandens. Ilgiau sustojome tik po dešimties parų. Kareivai nešiojo vandenį ir maistą: davė žmogui stiklinę vandens ir po vieną samtelį košės.

Po dvidešimties kelionės dienų atsidūrėme Buriatijos mieste Zaigrajeve, už Baikalo ežero, japonų belaisvių statytose žeminėse. Maistą slėpėme, kur tik galėjome. Nusiprausti nebuvavo nei kur, nei kaip. Atsirado tarakonų, utelių, blusu. Darėme apsilavymus: užsikurdavome laužą, nusivilkdavome drabužius ir purtydavome virš ugnies, kad visi tie gyviai sudegtų.

Vėliau mus perkelė į Novosibirską. Kuri laiką šalome daržinėje. Po mėnesio perkėlė į baraką. Jo kambarėliai padalyti į mažus kampelius. Didesnių šeimų nariai miegojo ir ant žemės, nes ant gultų netilpo.

1951 metų vasario 10 dieną sulaukėme šeimos pagausėjimo – gimė brolis Bronius. Tada barake skyrė du kambarėlius. Buvome laimingi, nes pasidarė gyventi ir jaukiau, ir lengviau. Brolio giminės suteikė mums jėgų ir didesnį norą gyventi.

Mama, baigusi šešias klasės, liešama ašaras rašė laiškus artimiesiems. Pamenu, kad pas mamą naktimis ateidavo jaunos mergaitės ir prašyavo padėti parašyti laiškus. Tėtis daug dirbo, kad ga-

lėtų pasiūsti pinigų į Lietuvą likusiems šeimos nariams – juk jiems, nors ir palikiems pas giminės, reikėjo ir valgyti, ir apsirengti. Teko suktis. Siek tiek prasigyvenę nusipirkome ožką, karvę. Vėliau, išrovę krūmynus, pasidarėme daržą. Auginome bulves, morkas. Galima sakyti, kad užaugau „ant ožkos pieno“ ir bulvių.

Laisvalaikį pajairindavome kvadrato varžybomis, futbolo rungtynėmis. Juose dalyvaudavo ir lietuviai, ir rusiukai, – su jais labai mušdavomės. Prireikdavo net suaugusių pagalbos, kad išskirtų. Tremtyje lietuviai buvo įkūrė savo teatrą, stėtė pjeses.

1951 metais pradėjau lan-

kyti Novosibirsko mokyklą. Klasėje mokėmės 35 žvairių tautybių mokiniai: buriatai, lietuviai, lenkai, moldavai, baltarusiai, kazachai, ukrainiečiai. Mokėmės rusų kalba.

Klasėje tvyrodavo mirtina tyla. Jei kuris nors nusikalstavo, vedavo pas direktorių „frontaviką“. Jis turėjo guminę ranką, su kuria mus lypdavo. Atsimenu ir vieną labai gerą mokytoją – Feodonią Ivanovą, kuri buvo pabėgusi iš Maskvos. Lietuviai mokėsi labai gerai. Mus visada girdavo. Jei kas iš mūsiškių tingėdavo, patys duodavome tokiam į kuprą. Vienas iš tų gerai besimokančių buvau ir aš, kaip mes vadiname, „lyčinkas“.

1953 metais mirė J. Stalinas. Atmenu, kad tą kovo penktąją buvo labai šalta, apniukė, tačiau per jo laidotuvės nušvito saulė, oras buvo labai geras. Žmonės sakė: „Ir gamta nušvito, nes budelis nuėjo į žemę“. Po jo mirties pasidarbė lengviau. Atsirado viltis grįžti. Pradėjo išduoti pasus, galėjo atvažiuoti artimieji iš Lietuvos. Tais laikas buvo įvesta tvarka, kad motina, auginanti penkis vaikus, gauna medalį ir be jokių kliucių gali grįžti Lietuvėlę. Tad 1958 metais grįžome į Tėvynę. Buvo pažymėti kaip „antrarūšiai“. Negalėjome studijuoti, siekti mokslo. Turėjome tylėti, kad esame buvę tremtiniai. Visa tai tėsėsi, kol 1990 metais atkūrėme Nepriklausomybę.

Mano, kaip Sibire buvusio žmogaus, nuomone, trėmimas buvo nusikaltimas prieš žmoniją. Tai buvo tautų nainimas, genocidas. Likę Lietuvoje žmonės tapo žiaurūs, piktai, pradėjo skusti partizanus, kurie mieliau rinkosi žūtį nei tremtį. Sovietų valdžia to nei anksčiau, nei dabar nenori pripažinti kaip nusikaltimo, kad nebūtų gėdė jų vaikaičiams. Tie, kurie trėmė, sako, kad tai nieko baisaus, kad Sibire žmonės net praturtėjo ar gyveno geriau nei Lietuvoje. Žinoma, lietuviai yra lietuviai, jie darbštūs, ne tinginiai. Išgyveno. Bet kas kunkuliavo į širdyse būnant toli nuo Tėvynės, nuo savo artimųjų, pa-

likus visą gyvenimą Lietuvą? To užmiršti neįmanoma ir ramiai kalbėti sunku. Kasmet rugpjūčio pirmą šeštadienį Ariogaloje vyksta tremtinų sąskrydis. Čia galima daug sužinoti, išgirsti žvairių skaudžių istorijų. Nors ir praėjo daugiau nei 50 metų, širdyje liko be galo gilūs ir skaudūs tremties pėdsakai.“

Kai sužinojau apie senelio vaikystę, širdyje pajutau kažkokį keistąjausmą – lyg gėdą, lyg gailestį, lyg graužatį. Tuokart negalėjau to įvardyti. Dabar jau žinau – tai buvo gėda dėl savęs. Kiek kartų esu dejavusi, kaip man sunku, kokia aš nelaiminga: man ir šio trūksta, ir to reikia. O juk turiu viską, net su kaupu. Ir dar supratau, kad šalia manęs yra labai stiprus artimas žmogus – mano senelis. Aš jį visada mylėjau už nuoširdumą, gero linkėjimą bet kuriam žmogui, paprastumą. Dabar dar myliu ir už gyvenimo pamoką, už pamoką, kurią mokė ne iš vadovėlio, o iš asmeninės patirties.

Ir mokė tokių dalykų, kurie padeda suprasti, jog gyvenimą reikia vertinti tokį, koks jis yra, ir dažniausiai nuo mūsų pačių priklauso, kaip mes gyvename. Būdamas septyniasdešimtmetis senelis pats moka džiaugtis gyvenimu, dėkoja už kiekvieną Dievo dovanotą dieną ir yra reikalingas ne tik savo šeimai, bet ir visuomenei – jis dirba UAB „Tauragės šilumos tinklai“ vadovu. Didžiuojuosi savo seneliu.

Istorijos pamoka

LPKTS Varėnos filialo nariai sausio 11 dieną susitiko su Merkinės Vinco Krėvės gimnazijos vyresniųjų klasių moksleiviais.

Pamoką pradėjo ir svečius pristatė gimnazijos direktoriaus pavaduotoja Rasa Binglienė. Apie pasipriešinimo laikotarpio įvykius Merkinės apylinkėje, buvusius savo mokytojus ir mokslo draugus, paaukojusius gyvybę už Lietuvos laisvę ir neprieklausomybę, pasakojo buvęs šios gimnazijos 1943–1944 metų mokinys, LPKTS Varėnos filialo pirminkas Vytautas Kazulionis. Jis supažindino mokinius su 1991 metų sausio 13-osios įvykiiais, pasakojo, kaip varėniškiai prisidėjo prie Televizijos bokšto ir Parlamento gynybos. Iš Varėnos 1991 metų sausio 12 dieną trys autobusai išvyko į Vilnių ir 14 valandų nesitraukė nuo sau-

gomų objektų. Vytauto Kazulionio kalbą keitė buvusių politinių kalinų ir tremtinų ansamblio „Viltis“, vadovaujamo Gražinos Kuodienės, atliekamos patriotinės dainos. Taip pat skambėjo ir jos pačios sukurtų dainų posmai.

Tarp svečių ir klausytojų užsimenzė šiltas ir nuoširdus bendravimas. Mokiniai svečiams padėkojo už prasmingą istorijos pamoką.

Jadviga ir Marija URBELIONYTĖS

Dėl dviejų procentų gyventojų pajamų mokesčio paramos

Rekomenduojame, kad gyventojai, pildydami prašymus pervesti iki 2 procentų pajamų mokesčio sumos Lietuvos vienetams, pagal Lietuvos Respublikos labdaros ir paramos įstatymą turintiems teisę gauti paramą (forma FR0512) ir norėdami skirti paramą filialui, 10 laukelyje turėtų nurodyti Lietuvos politinių kalinių ir tremtinų sąjungos kodą (kodas 300032645), o 15 laukelyje įrašyti Lietuvos politinių kalinių ir tremtinų sąjungos filialo* atskaitomosios sąskaitos numerį (FR0512 formos pildymo taisyklės). Atliekus skaičiavimą pagal pateiktus prašymus paskaičiuota suma bus pervesta į pagrindinės įmonės sąskaitą, tačiau kreipiantis į VMI galima bus išrašyti pažymą apie sumų perverdimą pagal prašymuose nurodytas sąskaitas.

* - kiekvienas, norintis paremti, 15 laukelyje įrašo savo filialo atskaitomosios sąskaitos numerį, kurį galima sužinoti tik savo filialo būstineje.

1. Adresas:	FR0512	2. Mokesčio dydžius	2 000 000	3. Mokesčio gabenantį vežėjų	10	4. Teritorija	
5. Mokesčio būkimo	2 000 000	6. EINERIS 10. Paramos gabenimo iškraukėjas	10	7. Pirmojo darbo vieta	2 000 000	8. Paramos pervežimo	☒ paramos
8. Mokesčio būkimo	2 000 000	9. Mokesčio gabenantį vežėjų	10	10. Paramos gabenantį vežėjų	10	11. Paramos gabenantį vežėjų	☐ paramos
10. Mokesčio būkimo	2 000 000	11. Mokesčio gabenantį vežėjų	10	12. Mokesčio būkimo	2 000 000	13. Mokesčio būkimo	☐ paramos
11. Mokesčio būkimo	2 000 000	14. Mokesčio būkimo	2 000 000	15. Mokesčio būkimo	2 000 000	16. Mokesčio būkimo	☐ paramos
12. Mokesčio būkimo	2 000 000	17. Mokesčio būkimo	2 000 000	18. Mokesčio būkimo	2 000 000	19. Mokesčio būkimo	☐ paramos
13. Mokesčio būkimo	2 000 000	20. Mokesčio būkimo	2 000 000	21. Mokesčio būkimo	2 000 000	22. Mokesčio būkimo	☐ paramos
23. Mokesčio būkimo	2 000 000	24. Mokesčio būkimo	2 000 000	25. Mokesčio būkimo	2 000 000	26. Mokesčio būkimo	☐ paramos
27. Mokesčio būkimo	2 000 000	28. Mokesčio būkimo	2 000 000	29. Mokesčio būkimo	2 000 000	30. Mokesčio būkimo	☐ paramos
31. Mokesčio būkimo	2 000 000	32. Mokesčio būkimo	2 000 000	33. Mokesčio būkimo	2 000 000	34. Mokesčio būkimo	☐ paramos
35. Mokesčio būkimo	2 000 000	36. Mokesčio būkimo	2 000 000	37. Mokesčio būkimo	2 000 000	38. Mokesčio būkimo	☐ paramos
39. Mokesčio būkimo	2 000 000	40. Mokesčio būkimo	2 000 000	41. Mokesčio būkimo	2 000 000	42. Mokesčio būkimo	☐ paramos
43. Mokesčio būkimo	2 000 000	44. Mokesčio būkimo	2 000 000	45. Mokesčio būkimo	2 000 000	46. Mokesčio būkimo	☐ paramos
47. Mokesčio būkimo	2 000 000	48. Mokesčio būkimo	2 000 000	49. Mokesčio būkimo	2 000 000	50. Mokesčio būkimo	☐ paramos
51. Mokesčio būkimo	2 000 000	52. Mokesčio būkimo	2 000 000	53. Mokesčio būkimo	2 000 000	54. Mokesčio būkimo	☐ paramos
55. Mokesčio būkimo	2 000 000	56. Mokesčio būkimo	2 000 000	57. Mokesčio būkimo	2 000 000	58. Mokesčio būkimo	☐ paramos
59. Mokesčio būkimo	2 000 000	60. Mokesčio būkimo	2 000 000	61. Mokesčio būkimo	2 000 000	62. Mokesčio būkimo	☐ paramos
63. Mokesčio būkimo	2 000 000	64. Mokesčio būkimo	2 000 000	65. Mokesčio būkimo	2 000 000	66. Mokesčio būkimo	☐ paramos
67. Mokesčio būkimo	2 000 000	68. Mokesčio būkimo	2 000 000	69. Mokesčio būkimo	2 000 000	70. Mokesčio būkimo	☐ paramos
71. Mokesčio būkimo	2 000 000	72. Mokesčio būkimo	2 000 000	73. Mokesčio būkimo	2 000 000	74. Mokesčio būkimo	☐ paramos
75. Mokesčio būkimo	2 000 000	76. Mokesčio būkimo	2 000 000	77. Mokesčio būkimo	2 000 000	78. Mokesčio būkimo	☐ paramos
79. Mokesčio būkimo	2 000 000	80. Mokesčio būkimo	2 000 000	81. Mokesčio būkimo	2 000 000	82. Mokesčio būkimo	☐ paramos
83. Mokesčio būkimo	2 000 000	84. Mokesčio būkimo	2 000 000	85. Mokesčio būkimo	2 000 000	86. Mokesčio būkimo	☐ paramos
87. Mokesčio būkimo	2 000 000	88. Mokesčio būkimo	2 000 000	89. Mokesčio būkimo	2 000 000	90. Mokesčio būkimo	☐ paramos
91. Mokesčio būkimo	2 000 000	92. Mokesčio būkimo	2 000 000	93. Mokesčio būkimo	2 000 000	94. Mokesčio būkimo	☐ paramos
95. Mokesčio būkimo	2 000 000	96. Mokesčio būkimo	2 000 000	97. Mokesčio būkimo	2 000 000	98. Mokesčio būkimo	☐ paramos
99. Mokesčio būkimo	2 000 000	100. Mokesčio būkimo	2 000 000	101. Mokesčio būkimo	2 000 000	102. Mokesčio būkimo	☐ paramos
103. Mokesčio būkimo	2 000 000	104. Mokesčio būkimo	2 000 000	105. Mokesčio būkimo	2 000 000	106. Mokesčio būkimo	☐ paramos
107. Mokesčio būkimo	2 000 000	108. Mokesčio būkimo	2 000 000	109. Mokesčio būkimo	2 000 000	110. Mokesčio būkimo	☐ paramos
111. Mokesčio būkimo	2 000 000	112. Mokesčio bū					

Minime Tauro apygardos vado Viktoro Vitkausko-Saidoko, Karijoto 60-ąsias žūties metines

(atkelta iš 1 psl.)

Nuo 1950 metų rugpjūčio 20 dienos Viktoras Vitkauskas Tauro apygardos tarnybius raštus ir įsakymus pasirašinėjo pakeistu – V.Karijoto – slapyvardžiu.

Agentūrinė byla „Smertniki“

Apygardos štabo vadovo Saidoko ir Skirmanto desanto žvalgų paieškai sudaryta Lietuvos SSR MGB 2-N valdybos atsakingų darbuotojų grupė. Suformuotos šešios pratyrušių kadrinių čekistų karininkų, vadovaujančios karinės čekistinių grupės, remiamos karinių dalinių, gruodžio 9 dieną pradėjo generalinę Kazlų Rūdos mišku „šukavimo“ operaciją.

Akcijos „Smertniki“ agentų tinklas plėtėsi visoje Tauro apygardoje. Kazlų Rūdos rajone partizanų pedsakais sekė agentai: „Danutė“, „Balandis“, „Bičiulis“, „Gintaras“, „Linkus“, „Varna“. Šakių rajone: „Aidas“, „Dobilas“, „Tatjana“, „Viktoria“, „Vitas“. Marijampolėje – „Balandis“ (buvęs Lietuvos karininkas, gyvenęs su Saidoko broliu Kazimieru viename Vytauto gatvės name). Vilkaviškio rajone – agentai „Našlaitė“ ir „Perkūnas“. Pietų (Nemuno) srities partizanų vadų paieškai MGB organai užverbavo agentus: „Beržą“, „Eglutę“, „Ivanov“, „Marytę“, „Orž“.

Tačiau apygardos vadą V. Karijotą, Skirmantą ir kitus okupantų paieškomus partizanus dar lydėjo sékmę. 1950 metų Kūčias ir šv. Kalėdų pirmą dieną šventęs pas Marcelę Šalčiūtę-Zosę, gruodžio 26 dieną Karijotas aplankė Skirmanto patikėtinį Zavadską-Demokratą. Patikimiai paslėpė Skirmanto paliktus saugoti žvalgų šifrus ir kvarcus. Naujuosius metus Karijotas, Demonas, Sakalas ir Elena Rugieniūtė sutiko Baltrušių kaimą, Žalgirio rinktinės vado Juozo Jankausko-Demono bunkeryje.

Karijoto, Saidoko grupės žūtis

1951 metų sausio pabaigoje Šakių rajono MGB skyriuje užverbuotų agetų Algirdo Povilaičio-, „Vito“ ir „Ar“ pateiktomis žiniomis, Tauro apygardos štabo vadovybė ruošėsi netrukus pasiraunkti į Kaliningrado srities miškus.

Ši informacija radijo ryšiu greitai perduota Marijampolės apskritys MGB štabui, kur buvo atvykės 4 divizijos viršininko pavaduotojas generolas majoras Pankin. Jo įsakymu Šakių rajone buvo operatyviai sutelkti keli šimtai 353 šaulių pulko karių. Paskelbta karinė parengtis gretimuose rajonuose ir sutelktos valsčiuose dislokuotų įgulų pajėgos bei keilių dešimtys vadovaujančių MGB operatyvių čekistų.

Sausio 31-ąją ir pirmomis vasario dienomis prasidėjo

Tauro apygardos vado Viktoro Vitkausko-Karijoto grupės žūties vieta

viens iš stambiausių čekistinių karinių operacijų. Zanavykų krašte – Šakių rajono Baltkojų, Aukštostos mišku ir plėnių durpyno pamiskėse išdėstyti pasalos – „sekretai“ laukė pasirodančių partizanų. Endrikių-Verpiukų kaimų pakelių sodybose įsikūrė kariuomenės maitinimo bei poilsio punktai. Vadovybė su daliniais palaikė nuolatinį radijo ryšį. Tiksliai dalinių sąveikai buvo sutarti šviesos signalai.

1951 metų vasario 2-osios naktį aštuoni Tauro apygardos štabo partizanai dvejomis po porą arklių kinkytomis rogiemis iš Baltkojų miško pasuko pietų link. Pasaloje sugulė kareiviai netrukdė partizanams išvažiuoti iš miško. Neprivažiavę Endrikių-Verpiukų kelio iš pirmų rogių iššokę Juozas Totoraitis-Čigonas, Juozas Jankauskas-Demonas ir Klemensas Širvys-Sakalas pėsti pasuko Aukštostos miško link.

Antroms roges važiuojant tilto per Siesartį link, partizanai stabdė dešinėje keliuko pusėje sodybos kieme stovėjus sovietų sargybinis. Partizanams nepaklusus, sargybinis ir iš trobos iššokę keli kareiviai į tolstančias roges atidengė ginklų ugnį. Iš kitos keliuko pusės į partizanų roges sukaleno kulkosvaidžio ir automatų serijos. Kryžminės emgiebistų ginklų ugnies nukauti iš rogių išvirsto du partizanai. Kiti trys atsišaudydami traukėsi miško link. Du iš jų prieš šūvių nukauti suklu-

po nubėgę kelis metrus nuo rogių. Šūvių išgąsdinti nevaldomi arkliai su tuščiomis rogiemis pasinešė į laukus...

Taigi, rodos, patikimo nuo 1948 metų ryšininko, 1950 metų balandžių užverbuoto Algirdo Povilaičio ir agento „Ar“ niekiškai išduoti žuvo: Tauro apygardos vadas leitenantas Viktoras Vitkauskas-Karijotas, Saidokas, gimęs 1923 metais; Pranas Bastys-Dūmas, gimęs 1923 metais, iš Plokščių, apygardos štabo Ūkio skyriaus viršininkas, partizanas nuo 1945 metų; Jonas Račiukaitis-Jonas, gimęs Karaliauciaus krašte, Žalgirio rinktinės Vasario 16-osios tėvynės vado adjutantas, buvęs sovietų belaisvis, partizanas nuo 1945 metų spalio 10 dienos; Vytautas Pažereckas-Mindaugas, Skautas, gimęs 1929 metais Jurbarko valsčiaus Naubariškių kaime, nuo 1947 metų

Kęstučio apygardos partizanas, 1949 metais perkeltas į Tauro apygardos Žalgirio rinktinę, Vasario 16-osios tėvynės skyriaus vado adjutantas.

Tik vienas Vasario 16-osios tėvynės skyriaus vadas Pranas Rudnickas-Uosis, sužeistas į ranką, išsoko iš rogių ir atbėgo pas eigulį Andrių Mockaitį. Eigulys apriso partizanui ranką, pakinkė arklį į roges ir nuvežė į Baltkojų mišką.

Auštant ryti kareiviai, „košdami“ mišką, sustabdė iš girių grįžtančias eigulio roges. Eigulys Andrius Mockaitis, gavęs į sprandą porą automato buožės smūgių, prisipažino vežęs sužeistą partizaną. Palikę aplamdytą eigulį kareiviai, pėdseko šuns vėdami, pasivijo palaukėn einantį sužeistą partizaną. Atsisukęs partizanas Uosis paleido į artėjantį vilkšunį ir kareivį kelis pistoleto šūvius ir suklupo nušautas emgiebistų automato serijos.

Pastaba. Tauro apygardos vado Karijoto, Saidoko partizanų grupės žūties aplinkybės nustatytos remiantis vietinių gyventojų pasakojimu. 1998 metų rugpjūčio 13 dieną marijampolietis Romas Rusteika GPS-12 aparatui nustatė partizanų žūties vietas koordinates, istoriniame lape Nr. 42 užfiksavo tuos įvykius menančiu vietinių – Kasparo ir Povilaitės – prisiminimus (V. J.).

**Iš spaudai rengiamos
Vytauto JUODSNUKIO
knugos „Suvalkijos
partizanų takais“ II d.**

Laisvės kovos Suvalkų krašte

Seinų-Punsko lietuvių labai nuoširdžiai sutinka lietuvius, atvykusius iš Lietuvos. Punsko galima atrasti taurios, moralios mąstysebos, nesugnuždytos „kolchozų“ Lietuvos dalelę. Tačiau Lenkijos pusėje lietuvių patyrė ne mažesnius išbandymus. 1941 metų repatriacijos metu, kai iš Lietuvos spruko kas tik galėjo, vokiečiai ir vokiečiais apsimetę, jų vieton iš Reicho valdžioje atsidūrusio „Suvalkų trikampio“ sovietų Lietuvon buvo atkeldinta rusų ir nemazā lietuvių. Vėliau kai kurie bandė grįžti į Punsko ir kitas apylinkes, bet dauguma rado savo sodybose gyvenančius kitus žmones. Taip daug trentinių iš Suvalkų-Seinų krašto pasilikoję gyventi tarp mūsų, o gyventoja „Suvalkų trikampyje“ teko panašūs išbandymai kaip ir mums.

Tame krašte ginkluotosios rezistencijos metais veikė lietuvių ir lenkų partizanai. Pro Punsko apylinkes ir Lenkiją éjo bene vienintelis kanalas partizanams susisiekti su Vakarais. Nemažai tų vietų gyventojų nukentėjo už paramą partizanams arba buvo priverstiapti saugumo informatoriais. 1950 metų lapkritį 40 vagonų, prikimštų Seinų-Punsko lietuvių, iš Trakų stoties pajudėjo į Šceciną vaivadiją. Lietuviai trentiniai buvo nugabenti į žemes, lenkų perimtas iš Vokietijos.

Be to lietuvių turėjo keblumų dėl teisės vaikus mokyti lietuviškai ir lietuviškai kreiptis į Dievą, nes 1946 metais buvo panaikintos lietuvių pamaldos Seinų katedroje. Kai vietas lietuvių giesmes užgiedodavo savaja kalba, klebonas visa jėga paleisavo garsiakalbi su lenkiška „programa“. Tik popiežiaus Jono Pauliaus II įsakymu lietuvių, kaip pilnateisai tikintieji, galėjo naudotis Seinų katedra.

Nors Punsko gyventojai iš lėto nutautėja jaunimui sklaudantis po Lenkiją, bet iki šiol Punsko ir Seinuose veikia lietuviški liaudies muzikos ansambliai, Punsko išeidižiamai periodiniai lietuviški leidiniai ir knygos. Vietos rašytojas publicistas Sigitas Birgelis, padedamas Juozo Sigito Paranėvičiaus, nesenai sumanė leisti istorijos paveldo metraštį „Terra Jatvzenorum“ –

„Jotvingių kraštas“. Pirmas metraščio tomas jau išplautintas. Šių metų gruodžio 3 dieną Marijampolės visuomenei pristatytas antras tomas. Dalyvavo redaktoriai, kai kurie straipsnių autorai, na, ir muzikantai iš Seinų.

Metraščio 462 puslapį antras tomas „Tremtinio“ skaitytojus ypač turėtų sudominti straipsniais, skirtais pasipriešinimo kovoms Suduvoje. Gintaras Lučinskas prisimena Laisvės kovo toją ir skulptorių Antaną Ambrulevičių (1924–2010); Elvyros Briliūtės Aleknavičienės straipsnyje „Partizano sesuo“ aprašomi partizanų vado Adolfo Ramanausko artimujų išgyvenimai. Dzūkijos poetas Stasys Stacevičius, tebegyvenantis téviškėje netoli Merkinės, straipsnyje „Partizanų kalnelio melodijos“ prisimena daugybe aukų pažymėtą rezistencijos laikotarpį Merkinėje ir Atgimimo metus, kai su nauja realybė sunku buvo susitaikyti buvusiems stribams ir kitokiems kolaborantams. Vieni, „graužiamii“ sąžinės, prasigérė, nusižudė. Kiti, kaitinami įsiūčio, grasino žmonėms, kurie rūpinosi Lietuvos partizanų atminimu ir tikrosios istorijos tyrinėjimu.

Justinas Sajauskas straipsnyje „Suvalkų trikampis: laisvės kovų pradžia“ aprašo kovas Punsko apylinkėse, kur veikė Tauro apygardos partizanų būrys. Broniaus Makausko tyrinėjimo išvadoje „Lietuvos partizanų ryšiai su Vakarais per Suvalkų kraštą ir Lenkiją 1945–1950 m.“ aprašoma, kaip rezistentai įveikdavo Lenkijos–Sovietų sąjungos sieną. Aprašomas punskiečio Vincento Makausko iš Kampuočių kaimo, 1957 metais žuvusio Intos–Pečioros lageryje, likimas.

Amerikietis kunigas Dominykas Valentis prisimena, kaip jis drauge su kuniu Dzermiaka pas vyskupą Sasinovskį sunkiai derėjosi dėl lietuviškų pamaldų grąžinimo į Seinų katedrą. Sigitas Birgelis rašo: „Kova Seinų klausimu (1918–1919)“, ta pačia tema Kazys Škirpa – „Kautynės ties Beržynku“. Metraščio tome daug įdomių ir vertingų aprašymų.

Aleksandras JAKUBONIS

2011 m. sausio 28 d.

Tremtinys

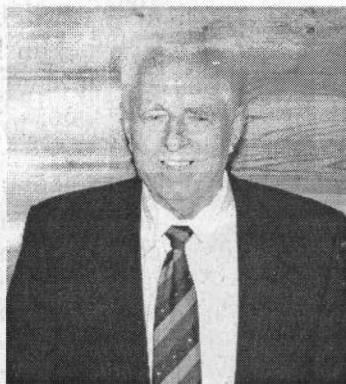
Nr. 4 (930)

5

Tą kraupią 1946 metų vasario 18 dieną Ambrozaičių šeima – tėvas Stanislovas (1896–1947), mama Petronėlė (1903–1981), dukterys Zofija (1925–2008), Stanislova (1927–1975), Natalija (gimus 1933 metais), Donele (gimus 1942 metais) ir sūnus Algimantas (gimės 1931 metais) buvo ištremti į Šiaurės Uralą. Po dviejų savaičių kelionės gyvuliniuose vagonuose kartu su likimo tautiečiais atsidūrė Novaja Lialios gyvenvietėje. Iš ten sunkvežimais buvo nugabenti į Rudną, maždaug už 100 kilometrų nuo Novaja Lialios. Čia buvo apgyvendinta 12 lietuvių šeimų, kuriems teko dirbtį miško kirtimo darbus, vasarą plukdyti nukirstus medžius. Mūsų šeimoje dirbo trys, o maitinomės aštuonėse, todėl labai greitai teko į duonos kąsnį iškeisti viską, ką buvome paskubomis išsivežę iš Lietuvos. 1947 metais netekome tėvelio. Mamytė labai sirgo, nevaikščiojo. 1947 metų kovą seserys Zofija ir Natalija slapta pasitraukė į Lietuvą. Algimantas, turėdamas vos 16 metų, tapo šeimos galva. Tais pačias metais muš išvezė dar toliau į šiaurę – Čeriomuchą. Čia buvo aliuminio kasyklos. Algimantas, nors ir nepilnametis, buvo priimtas į jas dirbtį. Be to, jis stropiai mokėsi elektriko specialybės. Po kurio laiko Algimantas išlaikė egzaminus ir gavo aukščiausią elektriko kvalifikaciją. Grįžęs į Lietuvą buvo priimtas dirbtī į Tauragės mėsos kombinatą elektriku. Tačiau Tauragėje jo nenorėjo priregistruoti. Išidarbino kolūkyje „Lenino keliu“. Po darbo

Ambrozaičių šeima tremtyje. Stovi: Stanislava, Algimantas, mamytė Petronėlė, Jonas, Natalija, priekyje – Danutė. 1952 metai, Čeriomucha

Algimantas Ambrozaitis
grojo, šoko, dainavo bendruomenės būreliuose. Sekmadieniais giedojo bažnyčioje. Kolūkyje jis susipažino su jauna mokytoja Regina. Ją vedė ir iki šiol gyvena kartu. Algimantas didelis patriotas, uolus visuomenininkas, aktyvus LPKTS Tauragės filialo tarybos narys. Iki šiol dainuoja buvusių tremtinų ir politinių kalinių ir gieda Tauragės bažnyčios chorouose.

Seima myli ir džiaugiasi tu-

rēdami gerą vyra, tėvą, senelį.

Aš taip pat myliu ir gerbiu savo brolį, visą vaikystę ir jaunystę buvusį man tarsi tėvą, rūpestingu, reikliu, mylinčiu. Visų aplinkinių jis mėgiamas ir geru žodžiu minimas.

Sveikiname Algimantą AMBROZAITIĮ 80-ojo gimtadienio proga ir linkime ilgų gyvenimo metų.
*O metai juk ne tam,
kad juos skaičiuotum,
Čia buvo vasara –
čia vėl klevai rudi,
Čia tik žiema
balta-skara užklojo,
O pamškėj
tuoj bus beržai žali...
Tad nestabdykim
laikrodžių rodykliai,
Kad nereikėtų vietoje stoveti...
Tegul negriš
vaikystė ir jaunystė,
Bet liks branda ir jų prasmė.*
Sesuo Donelė
AMBROZAITYTĖ-
PAKNIENĖ

Moksleivių rašiniai

Griežlelė

Tauragės Martyno Mažvydo pagrindinės mokyklos 7b klasės mokinio Liudviko ZIMBLIO rašinys (mokytoja Vitalija Juškevičiūtė)

1946 metų gegužė. Nors pavasaris šaltas, tačiau žmonės krutėjo laukuose ir žadino žemę kaip imandydami. Senelis tą dieną taip pat arė ir džiaugėsi ariamos žemės, pavasario ir seniai pažistamos Bérutės kvapų mišiniu. Suostojęs pailsėti pamatė, kad pažiūrėti, lauko galas ir upelio krantas kaip nusėtas vyrais. Neramios mintys vijos galvoje – bėgti, gyvas nepasiduosi, o gal nieko, gal tik apklausė?

Ne tik apklausė, bet kaninkino, mušė, nagus nudraskė ir tik po to teisė. Nuteisė nedaug – tik vieną gyvenimą prarasti. Myriop! Taip ramu ramu pasidare... Juk tik vieną gyvenimą prarasti už Lietuvą, už draugus, už savo ir kitų laisvę. Prarasti...

Meilė visiems, kurių jau nebepamatys, užliejo krūtinę. Prisiminė amžinatilis tėvelio žodžiai, pasakyti grįžus po paskutinio tardymo: „Néra, vaikeliai, didesnės meilės, kaip gyvybę už draugus atiduoti“.

Jau veža. Kodėl ne čia nušauna? Kodėl veža? Kur? Į Sibirą. Nejau meilė tokia pavojinga, kad net numirti Tėvynėje negalima?

Išvežė į Mordoviją. Šeisis virus po kelionės jau pirmą dieną išvežė į speiguotą stepę nušauti. Sustatė, apsuko. Sūviai iš automato.

„Kodėl nemirštu? Sudie, Tėvynė, sudie, Lietuva, sudie... O kaip tu, mieoloji?“

Danutė žinojo, kad jo jau nebéra, kad suimtas ir nieko neįprasto nedarė. Tik verpę,

tik dirbo namų ruošos darbus ir kasdien vis labiau gėstantčiomis akimis žiūrėdama į miško pusę dainavo: „Oj, griežle, griežlele mano/ kur buvai šią vasarėlę?“

Lūpos tarė vieną, o širdis tą pačią melodiją, tik kitažiems žodžiai raudojo: „Miške, miške, Tėvynė gyniau,/ Posamanėlėm tupėjau./ Stribys, stribys mūsų laisvę ardys...“

Nei tą, nei kitą vasarą „Griežlelė“ negrižo.

Sunkiai sužestą, bet dar gyvą „Griežlelę“ surado Chantų senolis ir parsigabeno į savo jurtą. Išgydė, paskui teko grįžti į lagerį ir kalėti iki Stalino mirties. Gržo. Nieko neparsivežė, bet buvo turtinės širdimi, pilna meilės, laisvės, tautiškumo.

Toks buvo mano senelis. Savo meilė Tėvynėi padanovaės man, vaikaičiui. Mylėjės žmoną, vaikus, vaikaičius ir Tėvynę.

Sveikiname

Garbingo 85-ojo jubiliejaus proga nuoširdžiai sveikiname Lietuvos Laisvės kovų dalyvę, buvusią politinę kalinę ir tremtinę Mariją KRAPTAVICIŪTĘ-SIMKIENĘ.

*Stiprios sveikatos, meiles,
džiaugsmo, gėrio,
Gyvent be rūpesčių, vargo ir ligų;
Ilgiausiu metu, laimės spindulėlių
Nuoširdžiai linki Tau būrys draugų.*

Bendražygiai ir vyras Antanas

* * *

Gerbiamas Monsinjore Alfonsai SVARINSKAI, sveikiname gimtadienio proga, dėkojame už Maldą ir darbus Tėvynei.

*Meldei Aukščiausiąjį palaimos tautai,
Kviete tarnystei, santarvei, dorovei,
Vis trupinai žiaurios vergovės pančius,
Šaukei darbuotis Lietuvių Tėvynei.*

Linkime stiprios sveikatos, neblėstančios energijos ir Aukščiausiojo palaimos kasdieniniuose Jūsų darbuose!

*Vilniaus sąjūdininkų vardu –
Vilniaus Sąjūdžio tarybos pirmininkas
L.Kerosierius,
tarybos atsakingasis sekretorius
A.Budriūnas*

* * *

80-ojo gimtadienio proga nuoširdžiai sveikiname 1941 metų Komijos tremtinę Valeriją ŠTEINIEČIENĘ, gyvenančią Giriliuose.

Linkime sibirietiškos sveikatos, kaukaziško ilgaamžiškumo. Ilgiausiu metu!

Klaipėdos PKTS Danės poskyris

* * *

Garbingo jubiliejaus proga sveikiname LPKTS Tauragės filialo tarybos narį Algimantą AMBROZAITIĮ.

*Rytai dovanaja po tekancią saulę,
Dangus – begalybę žvaigždžių,
Vasara – žemuogių pilną sauįjį,
Gyvenimas – vingių klaidžių.*

*Tad šiandien ir mes
Jums norim linkėti –
Šypsotis, mylėti, gyventi sekmej.
Sventinėj 80 metų puokštęj
džiaugsmu suspindėti,
Švelniausia melodija sielos dainoj.*

Linkime geras sveikatos, ilgiausiu metu, Dievo palaimos.

LPKTS Tauragės filialas

* * *

*Tavo metai – tai vaizdas
pro langą.*

*Kai gyvenimo ratais važiuoji.
Džiaukis jais ir priimk
iš jų viską,*

*Nes neteks jų daugiau pakartoti.
75-ojo jubiliejaus proga
Stanislavą VALUŠYTĘ-ZAGELIENĘ sveikina likimo draugai –*

*Rožė, Birutė, Aldona,
Jonas ir Petras*

Dėkojame paaukojusiesiems Vytauto Juodsukio knygos „Suvalkijos partizanų takais“ antros dalies leidybai:

Džiuljetai ir Povilui Varanauskams – 50 litų,

Vytautui Sedženaiškui – 50 litų,

Dalijai Karkienei – 100 litų,

Povilui Jakučioniui – 100 litų,

Kęstučiui Vaičiūnui – 500 litų,

Albinai Kačergienei – 100 litų.

*LPKTS valdybos pirmininkas
Antanas Lukša*

Sibiras – didžuliai plotai nuo vakarinės Uralo kalnų papédės iki Ramiojo vandenyno, jo plotas sudaro 10 milijonų kvadratinių kilometrų (Europos – 10,4 milijono kvadratinių kilometrų). Išskyrus pakraščius, visas Sibiras 13 amžiuje buvo Mongolių imperijos dalimi. Skylant Aukso ordai, 15 amžiuje čia susikūrė Sibiro chanatas, vienijantis nedideles vietines tiurkų genties tautas. 16 amžiuje į Sibirą pradėjo skverbti rusai. Sibiro prijungimą prie Rusijos nulėmė 1579 metų kazokų atamano Jermako žygis į Sibirą, kai jo kariauna 1582 metais prie Irtyšiaus upės sutriuškino pagrindines karines chano pajėgas. Bet vietinių gyventojų pasipriešinimas ateiviams dar ilgai tešėsi. Pats Jermakas 1585 metais sužeistas nuskendo Irtyšiaus upės intake Vagojuje. Jėgos buvo nelygios – kazokai turėjo šauna-muosius ginklus, mažos tau-telės rimtai priešintis negalėjo. Istorikai iki šiol nesutaria, ar Sibiro plotai buvo užka-riniauti, ar tiesiog jisavinti. Iki šiol čia plyti didžiulės beveik neapgyvendintos erdvės. Iki 18 amžiaus prie Rusijos buvo prijungti Sibiro taigos rai-jonai, 19 amžiuje – visas vidurio Sibiras iki Ramiojo vandenyno. Vietiniai gyventojai naujiems šeimininkams pri-valėjo mokėti duoklę – jasa-ką. Buvo pastatytos tvirtovės: Tiumenė – 1586 metais, Krasnojarskas – 1628 metais, Vladivostokas – 1860 metais ir kitos, virtusios stambiais miestais. Vietinės tautelės ilgai-niui asimiliavo ir jų atstovai ta-po absolučia mažuma. Pagal 2002 metų gyventojų surašymą, Krasnojarsko krašte iš 2,9 milijonų gyveno: 4 489 chakasų, 3 188 nencų, 1 492 tuvinų. Daugelis tautelių ištir-povisai laikui, nespėjus spa-zinti savo kalbos rašto.

Prie šalies prijungtiems plotams valdyti ir jisavinti reikėjo naujų gyventojų. Jais tapo europinės dalių Rusijos piliečiai, ieškantys laisvų žemų žemdirbystei. Jie buvo valstybės remiami pagal spe-cialias programas. Nemažai iš jų, kaip prakutė ūkininkai, kolektivizacijos metu 1930 metais buvo tremiami tame pačiame Sibire į dar tolimesnes vietas miško bei kitiems sunkiemis darbams. Kitą gyventojų srautą į šiuos kraštus sudarė tremtiniai, kaliniai bei katorgininkai. Jau 15 amžiuje Rusijos teisė už nusikaltimus, be įkalinimo, numatė ir priversti šeimų iškėlimą iš gyvenamosios vienos bei su-teikė šiam procesui terminą: „Iš kiemo šalin“ (So dvorą von, – rus.). Tada gyventojai buvo šalinami iš savos gyven-vietės, valsčiaus.

Sibiro tremties istorija prasidėja 1586 metais, kai

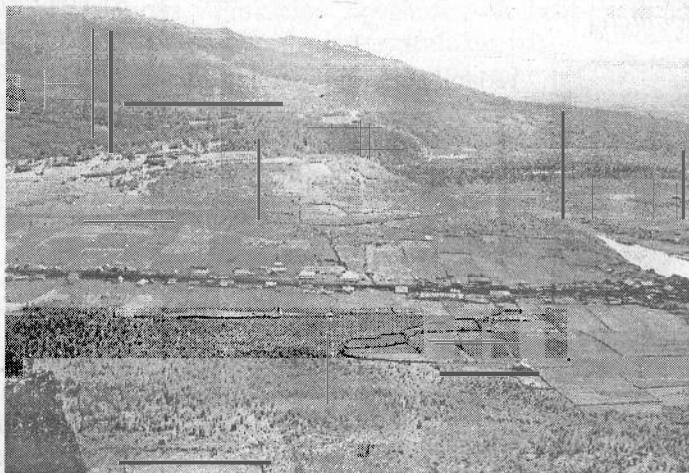
Tobolske buvo paskelbtas įsa-kymas, numatantis gaudyti pabėgusius baudžiauninkus, maištininkus ir tremti juos į Sibirą. 1662 metais Sibire buvo 8 tūkstančiai tremtiniai iš 70 tūkstančių šio krašto gy-ventojų. Caras Petras Pirmasis 1688 metais įteisino kator-gą, galėjusią būti terminuota arba iki gyvos galvos vietoj mirties arba kitų bausmių, pavyzdžiui, nukirsti ranką ar-bą pirštą. Vėliau Jenisejaus gubernijos gyventojus atsto-vavo lietuvių tremtiniai, o pa-naikinus baudžiavą – laisvai persikėlė valstiečiai. 1897 metais gubernijoje priskai-ciota 228 žmonės, kalbantys lietuviškai arba „žemaitiška“ (žmudskom nariečiji) tarme. Iš jų kiekvienas penktais gy-veno miestuose (aukštas rodiklis), vyrų buvo dvigubai dau-

visuomenės vystymasis“ straipsnyje „Lietuviai Krasnojarsko krašte“, rašoma: „I Sibirą pirmieji lietuvių arba „litvinai“, kaip juos tada vadindavo, papuolė pirmųjų ka-zokų – naujų žemų praeivių sudėtyje. Vėliau Jenisejaus gubernijos gyventojus atsto-vavo lietuvių tremtiniai, o pa-naikinus baudžiavą – laisvai persikėlė valstiečiai. 1897 metais gubernijoje priskai-ciota 228 žmonės, kalbantys lietuviškai arba „žemaitiška“ (žmudskom nariečiji) tarme. Iš jų kiekvienas penktais gy-veno miestuose (aukštas rodiklis), vyrų buvo dvigubai dau-

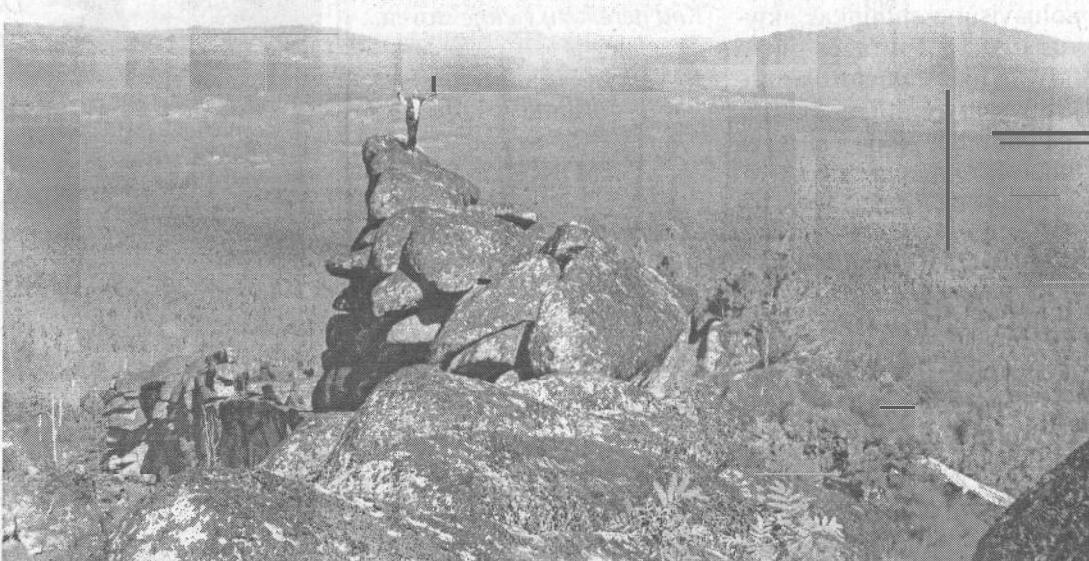
rasis Sibiro lietuvių suvažiavimas (pirmasis suvažiavimas įvyko 1918 metais) priėmė sprendimą leisti lietuvių laik-raštį. Sis laikraštis „Sibiro lie-tuvių žinios“ 1919 metais gy-vavo vos keletą mėnesių, bu-vo išleista 12 numerių. Visa tai vyko itin sudėtingomis pilietinio karo sąlygomis. Pagal 1920 metais vykusį gyvento-jų surašymą, Jenisejaus gu-bernijoje (1934 metais šioje teritorijoje buvo įkurtas ad-ministracinis vienetas – Kras-nojarsko kraštas) gyveno 1 200 lietuvių. Tuo pačiu šios gubernijos valdyba gyventojų evakuacijai nurodė, kad į Lie-

tuvą išvyko 5 100 žmonių. 1926 metais šiame krašte gyveno 741 lie-tuvis, 1939 metais – 302 lietuvių.

1941 metais lietuvių skai-čių Krasnojarsko krašte tragiškiausiai papildė apie 2 500 lietuvių vyrų, tų metų birželio 14 die-nos trėmimo metu Naujojoje Vilnioje at-

Kiekviena tremtinių šeima kastuvu paruošdavo medžiais ir krūmais apaugusius plotus daržovėms auginti. 1953 metai Jono Martinaičio nuotr.

Sibiro platibių vaizdas Krasnojarsko krašte. Tolumoje matyti Partizansko rajono Minos gyvenvietė, kur 1948 metais miško darbams buvo ištremti ir apgyvendinti lietuvių. 2009 metai Petro Misevičiaus nuotr.

Kada Sibire atsirado pir-mieji lietuvių, tarp jų tremtiniai, galima spręsti iš to, kad Lietuva visą 19 amžių buvo okupuota Rusijos ir jos žmo-nėmis buvo taikomas ypatin-gio režimo priemonės – lietuviškos spaudos draudimas bei sankcijos po sukilių. Rusijos istoriniuose šaltiniuose randama, kad po 1831 ir 1863 metų sukilių tik Jenisejaus gubernijoje buvo 14 tūkstančių lenkų tremtiniai. Oficialia-me dabartinės Krasnojarsko valdžios interneto portale „Krasnojarsko kraštas“, pa-teiktos apžvalgos „Pilietinės

gäu nei moterų“.

Pradėjusi veikti Sibiro ge-ležinkelio magistralė sudarė palankias sąlygas pasiekti ši tolimą kraštą. Tuo pasinaudojo nemažai lietuvių, į ten pasitraukusių Pirmojo pasau-linio karo metais. Jie ten tu-rėjo pabėgelių statusą. Tom-sko mieste veikė Centrinis lie-tuvių biuras, pasibaigus karui rūpinčesis savo tautiečių grži-mu į Lietuvą. Šio biuro pirminkno pareigose buvo K. Pa-bėrža ir K. Binkis. Tuo metu trylikoje Sibiro miestų veikė lietuvių visuomeninės organi-zacijos. 1919 metų vasarą ant-

skirtų nuo savo šeimų ir at-vežtų į „Kraslagą“ bei Norils-ką. Cia juos sutiko nepakelia-mos būties ir darbo sąlygos. Į Lietuvą iš jų sugrįžo tik ke-letas.

I Krasnojarsko kraštą bu-vo ištremta: 1948 metais – 20 500, 1949 metais – 2 300, 1951 metais – 8 500 ir 1952 metais – 1 100 Lietuvos gy-ventojų. Dauguma iš jų buvo įdarbinti miško pramonėje. Iš dalies su tremtiniai darbu ta-patinamas šios pramonės ša-kos, tuo metu turėjusios svar-bų vaidmenį medienos eks-portui į Vakarų valstybes,

suklestejimas Krasnojarsko krašte.

1956 metais tremtiniai, palikdami tūkstančius savo artimųjų amžinojo poilsio svetimoje žemėje, pradėjo grižti į Lietuvą. Tik dalis pa-laikė nuo 1988 metų buvo pargabentas ir priglausti gimtojoje žemėje.

Krasnojarsko krašte lietu-viai buvo ne tik tremtyje, bet nemažai jų buvo įkalinti lage-riuose.

Sibiro lietuviai šiandien

Remiantis 2002 metų vi-suotinio gyventojų surašymo Sibiro rajonuose, į kuriuos buvo ištremti Lietuvos pilie-čiai: Jakutija, Buriatija, Tomsko, Altajaus sritis, duo-menimis, užfiksuota daugiau lietuvių tik Irkutsko srityje – 1 669 žmonės ir 2 198 žmo-nės Krasnojarsko krašte. Ta-čiau šiuo metu lietuvių ben-drijos, kaip visuomeninės org-anizacijos, yra užregistruo-tos visose tremties srityse, nors kai kuriose gyvena itin mažai lietuvių, pavyzdžiu, Jakutijoje – 180 žmonių.

2002 metais Krasnojarsko krašte tautybę deklaravo: 3 507 latviai, 4 104 estai. Iš 2 198 lietuvių kas trečias tuo metu gyveno Krasnojarsko mieste, iš jų buvo 43 procentai vyrų. Tik 61 procentas iš jų nurodė laisvai kalbantys lietuviškai. 1990 metais įkurta Krasnojarsko krašto lietuvių bendruomenės visuome-ninė organizacija, vėliau tapusi „Lituaniaka“. 2004 metais ji buvo reorganizuota į Krasnojarsko regioninę nacionalinę kultūrinę autonominiją „Lietuva“. Organizacijai nuo 1997 metu pirmininkauja Antanas Rasiulis, 1948 metų tremtinių šeimos narys, gimęs 1947 metais. Antanas Rasiulis yra Pasaulio lietuvių bendrijos (PLB) valdybos narys, išrinktas 2009 metais Vilniuje, LPB XIII Seime, šios valdybos Rusijos reikalų komisijos pir-mininkas, Užsienio lietuvių reikalų koordinavimo komi-sijos prie LR Ministru Tarybos narys.

Norėdamas aprėpti tau-tiečius bendrai veiklai, visos lietuvių bendrijos Sibire susi-duria su milžiniškų atstumų problema. Krasnojarsko or-ganizacijoje „Lietuva“ užre-gistruota apie 800 narių – bu-vusių politinių kalinių, trem-tinių ir jų palikuonių, iš jų apie 150 aktyvių narių. Kadangi ši visuomeninė organizacija yra kultūrinės krypties, ją palai-ko ir finansuoja vietinė val-džia. Dėl šios paramos Kras-nojarsko „Lietuva“ turėjo ga-limybę 2008 metais dalyvau-ti Dainų šventėje Vilniuje.

(keliamas į 7 psl.)

Sibiras – skaudi lietuvių tautos istorijos dalis

(atkelta iš 6 psl.)

Šventės metu buvo pristatytas jos choras „Rūta“. Šį įvykį pažymėjo Krasnojarsko vietinė spauda. Organizacija deramai paminėjo 1948 metų tremties 50 ir 60 metų sukaktis. Renginiuose dalyvavo Krasnojarsko valdžios ir visuomenės, patriotinės švietėjiškos visuomeninės organizacijos „Memorial“ atstovai. Krasnojarsko apylinkėse pastatyti paminklai negrūžiusių iš tremties atminimui. Nuo 2003 metų mieste prie vidurinės mokyklos Nr. 6 (direktorius K. Mašiulis) veikia ne tik sekmacių lietuvių mokykla, bet ir autonomijos centras, suteikiantis galimybę organizuoti įvairius renginius. Apie šios visuomeninės organizacijos „Lietuva“ veiklą yra sukurtas filmas.

2010 metų birželio 29–30 dienomis Vilniuje Pasaulio lietuvių bendruomenės (PLB) ir Pasaulio lietuvių jaunimo sąjungos (PLJS) suvažiavime susirinkę viso pasaulio lietuvių bendrijų atstovai tarp daugeliu klausimų svarstė ir dienotvarkės klausimą: „Komes pageidaujame iš Lietuvos?“ Svarstant šį gana provokuojantį klausimą ir esant prieštaringoms nuomonėms, akcentu tapo Sibiro lietuvių atstovo Antano Rasiulio nuomonė. Prelegentas pareiškė, kad jie iš Lietuvos nieko ne reikalauja, tik stengiasi patys duoti grąžindami genofondą, i Lietuvą ateinantį per „Lietuvių namus“ – gimnaziją, kurioje mokosi Sibiro lietuvių vaikai. Jo paties palikuonys: duktė, baigusi aukštąjį mokslą Vilniuje, ten ir dirba, sūnus taip pat mokosi Vilniuje. Lietuvių kilmės darbuotojų santykius su vietine krašto visuomene jis apibūdino kaip pozityvius. A. Rasiulis sakė: „Ją (nuomonę) sukūrė mūsų seneliai, tėvai, atsidūrė tremtyje. Jie buvo vertinami, nes gerai dirbo. Šiandien stengiamės išlaikyti gerą lietuvių vardą, stiprinti Lietuvos įvaizdį.“

Dabartiniu metu Sibiro lietuvių – tai neatskiriama mūsų tautos skaudžios istorijos dalis, dėl įvairių priežascių negrūžę į savo kraštą, tačiau visi priklausantys pasaulio lietuvių išeivijos bendruomenei. Pastarieji, išblaškyti milžiniškose teritorijose, turi men-

kesnes sąlygas išlaikyti lietuvių tautos gyvastį, palyginus su tautiečiais JAV arba Vakaru Europoje, kur Lietuvos išeivija turi daugiau nei šimtmetį suformuotą bazę lietuvių bei palaikyti ir puoselėti: apie 170 lietuvių mokyklų, 20 radio stočių, 35 periodinius leidinius bei ilgametės bendravimo tradicijas. Sugržimui į Lietuvą mūsų tautiečiai buvusiose SSRS respublikose turi valstybės remiamą programą, kuria jau spėjo pasinaudoti nemažąjų dalis, ir čia daugeliui gelbsti lietuvių bendruomenės.

Šalia Lietuvos valstybės įstaigų ryšiams su išeivija, didelį darbą atlieka ir visuomeninės organizacijos. 1989 metais Antano Sadecko įkurtą bendriją „Lemtis“ per 20 metų Sibire aplankė, tvarkė ir apraše apie 70–80 procentų lietuvių kapaviečių, paruoše 200 schemų ir aprašymų, sukurė ne vieną filmą apie Sibire gyvenančius lietuvius. Šią tradiciją tęsia Lietuvos jaunimo organizacijų taryba (LiJOT), kiekvienais metais organizuojanti jaunuolių grupių išvykas „Misija Sibiras“ į buvusias tremties vietas. Jaunoji karta akis į akį susitinka su skaudžia mūsų tautos praeitimis ir ten dar gyvenančiais lietuvių.

2008 metais Šiaulių televizijos studija sukūrė filmą „Tremties vaikai“, pasakojantį kelionės į Krasnojarsko krašto ir Irkutsko srities rajonus įspūdžius. Šią ekspediciją surengė grupė buvusių tremtinių, Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos (LPKTS) Radviliškio filialo narių. Šios išvykos dalyvių: LPKTS Radviliškio filialo pirmininkė Stasė Janušonienė, Irenos Palionienės, Virginijos Radišauskienės ir Šiaulių televizijos operatorius Egidijaus Juščiaus, susitikimų akimirkos su tautiečiais atokiausiose Sibiro gyvenvietėse palieka tikrai gilių įspūdžių.

Ne mažiau jaudinančiai apie Sibire likusius lietuvius, jų šiandieninę buitį ir nuotaikas pasakoja 2008 metais Kazio Domarko iniciatyva sukurta filmas „Tremties taisis“. Kazys Domarkas, Marijampolės verslininkas, gimė tremtyje Krasnojarsko krašte, Artiugino gyvenvietėje. ant Angaros upės kranto. Jis

yra įregistruotas asociaciją „Tremties vaikai“, apjungiančią tautiečius, gimusius ir pirmus gyvenimo metus gyvenusius tremties vietovėse. Šios asociacijos iniciatyva į tremties vietas Krasnojarsko krašte buvo suorganizuotos trys išvykos. 2009 metų birželio kelionė neliko nepastebėta vietinio rajono laikraščio „Angarskaja pravda“, kuriaiame apie lietuvių apsilankymą buvo publikuotas straipsnis „Vaikystės krantai“.

Visa sukaupta medžiaga apie Sibiro platybėse likusius ir ten gyvenančius lietuvius išliks ateinančioms kartoms ir nebus balta dėmė, kaip apie mūsų protėvius, ten patekusius 19 amžiuje. Šiaulių „Aušros“ muziejuje saugomi tik keletas išlikusių to laikotarpio Sibiro tremtinių laikų, nuotraukų bei apyvokos daiktų.

Rusijai tapus nepriklausoma valstybe, šalyje susiklostė socialinio vystymosi kontrastas tarp didžiųjų miestų ir kaimo. Tai dar ryškiai atokesnėse Sibiro vietovėse. Išskyrus kartais parašitaikančius importinių markių automobilius ir asfaltu padengtas kai kurias gatves be šaligatvių, čia lyg sustoja laikas ir gali matyti tokį vaizdą, kokį matei prieš pusę šimto metų...

Vytas GULIOKAS

Užjaučiame

Mirus

Vidmantui Stoškui, skausmo ir liūdesio valandą nuoširdžiai užjaučiame mamą Juzefą Stoškienę, žmoną Kristiną bei sūnus, brolį Rimantą, seserį Birutę su šeimomis.

Buvę Žil Gorodoko tremtiniai
Zofija Aniulienė,
Aldona ir Jonas Bunikiai

Nuoširdžiai užjaučiame LLKS štabo viršininką dimisijos majorą Vytautą Balsį dėl žmonos mirties.

Atkurtos LLKS Tauro apygardos partizanai

Nuoširdžiai užjaučiame organizacinio komiteto narį Vytautą Balsį ir jo šeimą dėl mylimos žmonos ir mamačės mirties.

Lietuvos organizacinis komitetas,
Komunizmo nusikaltimų tyrimo paramos fondas

ILSĖKITES RAMYBEJE

Sigitas Stepanauskas

1926–2011

Gimė Brazavo k., Kalvarijos valsč., Marijampolės aps., ūkininkų šeimoje. 1948 m. kartu su motina ir seserimi buvo ištremtas į Irkutsko sr. Nyžnyj Udinsk. 1953 m. susituokė su bendro likimo drauge Emilia. 1954 m. gimė sūnus Romas. 1958 m. šeima grįžo į Lietuvą. Gyveno Kalvarijoje.

Palaidotas Marijampolės kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame žmoną, sūnų ir artimuosius.

LPKTS Marijampolės filialas

Jonas Krevnevičius

1933–2011

Gimė Kauno r. Pelainių k. 1949 m. šeima ištremta į Irkutsko sr. Bulagatsko r. 1959 m. reabilituota. 1964 m. vedė, sulaukė sūnaus ir dukters.

Palaidotas Kauno Karmėlavos kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame žmoną, vokus, vaikaičius, giminės ir artimuosius.

LPKTS Kauno filialas

Vidas Stoškus

1948–2011

Gimė Tauragėje, darbininkų šeimoje. 1949 m. su tėvais buvo ištremtas į Irkutsko sr. Taišeto r. Suetichos gyvenvietę. 1958 m. grįžo į Tauragę. Vedė, sulaukė trijų sūnų ir dukters. Dirbo Tauragės skaičiavimo mašinų gamykloje. Buvo LPKTS Tauragės filialo narys.

Palaidotas Tauragės Papušynio kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame artimuosius.

LPKTS Tauragės filialas

Marija Liutvinaitė-Čiuoderienė

1926–2011

Gimė Marijampolės aps. Liudvinavo valsč. Kūlokų k. Dirbdama Marijampolės ligoninėje parūpindavo partizanams vaistų, lankė sužeistuosius. 1948 m. areštuota ir nuteista 10 metų. 1949 m. išvežta į Balchašo lagerį. 1956 m. grįžo į Lietuvą. Apsigynė Marijampolėje. Dirbo Marijampolės ligoninėje akušere. Ištekėjo už buvusio politinio kalinio. Užaugino du sūnus. Buvo aktyvi Sajūdžio, TS-LKD ir LPKS narė.

Palaidota naujosiose Marijampolės kapinėse.

Užjaučiame sūnus ir vaikaičius.

LPKTS Marijampolės skyrius

Bronius Valaitis

1927–2011

Gimė Sirvytų k., Lekėčių valsč., ūkininkų šeimoje. Nuo 1945 m. dar mokydamasis Vilkišios gimnazijoje, kartu su draugais rėmė partizanus. 1948 m. areštuotas. Tardytas Kauno, Vilniaus saugume. Nuteistas 10 m. Kalėjo Kengyro lageriuose. Dalyvavo 1954 m. sukilime. 1956 m. išleistas į tremtį. Vedė buvusią politinę kalinę Verutę Tijunaitytę. Po metų grįžo į Lietuvą. Apsigynė Vilkišioje. Dirbo statybos darbų vykdymo. Buvo menininkas, tapytojas, surengė ne vieną parodą. Išleido prisiminimą knygą „Lemties pėdsakais“.

Palaidotas Vilkišios kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame žmoną, dukteris su šeimomis, artimuosius.

Buvę Kengyro lagerio politiniai kaliniai

Giliai liūdėdamas dėl žmonos Irenos mirties, nuoširdžiai dėkoju Kauno mero pavaduotojui Zigmui Abromavičiui, LLKS prezidiumo pirmininkui dim. plk. Jonui Čeponiui, mjr. Gediminui Reutui, LLKS apygardų vadams: dim. kpt. Juozui Mociui, dim. kpt. Augustiniui Švenčioniui, dim. kpt. Bronui Juospaičiui, taip pat bendražygiamas kariams savanoriams, šauliams, giminėms ir artimiesiems, suteikusiems pagalbą laidotuvį metu.

Vytautas BALSYS

ISSN 2029-509X

Leidėjas LPKTS

Tremtinys

Redaktorė
Jolita Navickienė
Redakcija:
Dalia Maciukevičienė,
Vesta Milerienė,
Rasa Duobaitė-Bumbulienė

Mūsų adresas: Laisvės al. 39, LT-44309 Kaunas, tel. (8 37) 323 204, faksas (8 37) 323 214
Indeksas 0117. El. paštas: tremtinys@erdves.lt, LPKTS puslapis internte: <http://www.lpkts.lt>
Įmonės kodas 3000 32645. Ats/sąsk. AB "Vilniaus bankas", kodas 70440, Nr. LT18 70440600 0425 8365.
Spausdinė spaustuvė UAB "Rinkos aikštė", Josvainių g. 41, Kėdainiai
Offsetinė spauda 2 sp. lankai. Tiražas 2780. Užs. Nr.

Kaina 1,75 Lt